

Publikarbete för FASCINERANDE ISMER

FASCINERANDE ISMER

”Det är svårt att ha ett trevligt samtal om fascism”.

I studiematerialet till Unga Teaterns föreställning Fascinerande ismer får du möjlighet att bekanta dig med föreställningens tematik. Du kan välja att göra det antingen före eller efter föreställningen i klassen. Bägge alternativen har sina fördelar.

Väljer ni att göra det före föreställningsupplevelsen väcker det er nyfikenhet för ämnet och då har ni värmt upp er mentalt inför föreställningstillfället. Det här kan för vissa elever underlätta att våga ställa frågor och att vara aktiva under själva föreställningen, vilket ingår i konceptet. Hur aktiva eleverna är bestämmer de själva.

Väljer ni att diskutera tematiken efter föreställningen har ni möjlighet att fördjupa er i ämnet och att diskutera vilka frågeställningar pjäsen väckte.

Intressanta teaterstunder önskar vi er på Unga Teatern!

Värderingar – vad är det?

Värderingar är det vi tror på och som styr våra handlingar. Det är svårt att ställa sig helt utanför de värderingar som finns i ett samhälle, eftersom de är en del av kulturen och påverkar oss. Det är idéer och värderingar som styr hur vi tänker.

-Kultur? Vad menar du, kultur kan ju vara allt från jogurt till teater, böcker, musik och ett sätt att vara tystlåten på?

-Javisst. Kultur är ett förvirrande begrepp. Det innefattar all mänsklig aktivitet. Och egentligen går det ju inte att packa all kunskap, tro, moral, traditioner i samma paket och kalla det kultur. För den varierar – från grupp till grupp och människa till människa i olika tider. Men kultur kallar vi trots allt detta paket. Kultur och värderingar förs vidare av människor. Genom generationer. Därför är det inte så konstigt att idéer överlever i århundraden. Tyvärr även idéer som gärna hade fått dö ut.

Värderingar är något vi får med oss hemifrån, från vår familj. De varierar i olika hem. Mellan olika byar kan värderingar variera. Mellan olika landskap påstås människors sinnelag variera. I sista hand är det lagstiftningen i ett land som styr vilka idéer, tankar och värderingar som är gällande i landet. Därför har politiken som förs i ett land avgörande betydelse. Därför är det viktigt att vi röstar på de politiker som står för de tankar vi personligen tror på. Därigenom kan vi säkra till exempel demokratin som statskick.

Som [politisk](#) filosofi bygger demokrati på att alla medborgare har en serie fri- och rättigheter, [de demokratiska fri- och rättigheterna](#).

Fascismen är inget demokratiskt statsskick.

Vad är fascism då?

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Fascism>

Fascism är ett auktoritärt samhällsskick där våldsamt förtryck av oliktankande förekommer: Ett elitstyre upprätthållt med våld.

”Individen är intet – staten allt.”

Karsten Alnaes. *Historien om Europa: Mörkrets tid 1900-1945*, Stockholm 2007, s 449

Kort sagt:

- En enda nation, och ett enda folk – att vara stolt över.
- Det är fascism.

Men egentligen är idén om nationalstater historiskt sett rätt ny. Därför är det värt att minnas att det finns övergripande likheter människor emellan. Likheter som varken känner till kön, gränser, språk eller länder.

Diskutera:

Vad är demokratins styrkor och svagheter enligt dig?

På vilket sätt är det en demokratiskt problem att 6 % av befolkningen äger 90 % av mediebolagen i världen?

Trots att demokratin är ineffektiv som statsskick ska vi minnas att det är det enda som visat sig att fungera på ett sätt som gör att medborgarna mår bra. Välmåendet är kopplat bland annat till individuell frihet, respekt, jämlikhet och ekonomisk trygghet.

Ingenting är neutralt

Det ligger värderingar bakom allt. Allt du läser i tidningar, i media eller hör är färgat av bakomliggande värderingar. För att kunna tolka texter och bilder är det idag viktigt att lära sig källkritik. Den behövs för att säkra att informationen du tar till dig är sann och riktig. Källkritik hjälper dig också att luska ut vilken slags person, med vilka slags värderingar som ligger bakom texten eller medieklippet. Vissa nyhetskällor är mer pålitliga och sanningsenliga än andra. Sanningsenligheten bekräftas genom faktagranskning och vetenskapligt pålitliga källor.

Vissa tidningar anses inte vara pålitliga. De hör till den gula pressen.

Gula pressen

Publicisterna [Joseph Pulitzer](#) och [William Randolph Hearst](#), bägge klädda som seriefiguren "The Yellow Kid", som trycker mot en pelare av träblock med texten war ("krig"). En satir av Pulitzer och Hearst och deras tidningars roll i att påverka opinionen inför det [Spansk-amerikanska kriget](#).

Gula pressen, eller **gul journalistik**, är en typ av [journalistik](#) som innebär få eller inga legitima och grundligt utforskade nyheter, där istället iögonenfallande rubriker används för att sälja fler tidningar.^[1] Tekniker som används är att nyheter överdrivs, skandalanstiftan, eller [sensationalism](#).^[1]

-Hur kan vi veta om en nyhetskälla är pålitlig?

Öva dina medialäsningssjälvfärdigheter och din kreativitet.

Leta reda på och skriv upp huvudrubrikerna på 6 stora mediesidor i vårt land just nu.

Jämför dem.

Har alla lyft upp samma huvudnyhet?

Vilka variationer kan ses?

Mindre orter tenderar att lyfta fram mer lokalnyheter, stämmer det?

Anser du att medierna tar parti för någon part i nyheten eller är de neutrala?

Varför är neutral nyhetsjournalistik viktigt?

Luktar någon av rubrikerna klickbete?

Trött på att läsa om andra som skapar rubriker? Skapa dina egna.

Skapa en rubrik och artikelns första meningar, där en vinterjacka i rävskinnspäls står i centrum.

Hur kunde texterna enligt dig se ut om du skulle hitta dem på följande ställen:

- A. Ett blogginlägg i **Brandfacklan**, djurskyddsaktivisternas blogg.
- B. I rävfarmarnas lokala medlemsblad **Mickelsnack**.
- C. I Kyrkpressen**
- D. I **Vogue**

För att göra uppgiften måste du sätta dig in i den fiktiva person som skriver texten. Vad tänker och tror personen i fråga? Hur påverkar det här innehållet i texten?

Har din rubrik en dåld agenda och vilken i så fall?

Bild

Click click cklick! Ååååh!

Vad är klickbete? -What's clickbait?

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Klickbete>

Klickbete (från [engelskans](#) *clickbait*) är en [pejorativ](#) benämning på en "vilseledande eller överdriven text eller bild som ska locka folk att klicka på en länk på en [webbsida](#)".^[1] Modellen, som bland annat kommit att förknippas med [Upworthy](#) (grundad 2012) och andra [viralsajter](#), ser ofta ut så här:

- en rubrik som består av två fraser

- ett känslomässigt löfte
- undanhåller viktig information för läsaren²¹

Ett klickbete illustreras ofta med en bild och en inredigerad pil i bilden som pekar på något som är bortklippt. Texterna formuleras ungefär "Anna köpte räkor på Ica och när hon öppnade burken kunde hon inte tro sina ögon". I det här fallet pekar pilen i bilden på burken men för att se vad som är i den krävs att läsaren klickar på länken. Ofta är det också återanvända klickbeten från utländsk media utan att detta klargörs för läsaren förrän efter att läsaren klickat och läst en bit.

BONUSUPPGIFT

Skapa en rubrik och de första meningarna i artikeln om vår rävskinnsjacket. Nu är målsättningen att rubriken ska skaffa så många klick som möjligt. Läs om klickbete för att få (hemska) tips om hur du (inte) ska göra.

-Vilken strategi använde du dig av för att uppnå så många klick som möjligt? Är det du skrev sant?

Diskutera för och nackdelar med att klickbete blir allt vanligare också i seriösa medier.

Min morgon – en parövning

Berätta kort om din morgon/eftermiddag för ditt par. (1 min.)

Tänk sedan tillsammans ut hur ni kunde vinkla berättelsen så den blev mer klickbar genom att utelämna vissa informationer, anspela på läsarens känslor, locka läsaren att vilja veta mer. Direkta omskrivningar eller lögner är inte tillåtna, däremot kan väsentliga tyngdpunkter i berättelsen förskjutas och vissa delar utelämnas för att uppnå större effekt.

Exempel:

Jag skulle träffa mina elever utanför Naturhistoriska muséet kl.9, men på grund av en trafikolycka på Mannerheimvägen måste jag stiga av spårvagnen vid Nationalmuséet och promenerade den sista biten. Jag kom 15 minuter försent.

Efter att ha betat och idisslat idéer kom vi fram till följande klickokratiska rubrik:

Nedkylda barn lämnade utan övervakning i trafiken. Vad säger läraren till sitt försvar?

BILDMANIPULERING

Rita en bildskiss av en situation där betydelsen av bilden förändras beroende på hur bilden beskärs.

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Bildmanipulering>

Minns: ingenting är någonsin helt som det ser ut.

<https://www.stylist.co.uk/life/photographer-chompoo-baritone-brilliantly-reveals-the-lies-people-tell-on-instagram-slowlife-album-cropping-filters-social-media-pictures/61551>

Fascism på teatern. Att spela en roll

Som skådespelare är det viktigt att ta reda på vad rollpersonen tror på, vad den står för och gillar. En hurdan människa är det som ska gestaltas. Vilket slags temperament har personen? Som skådespelare behöver du inte själv tycka lika som rollen, men en skådespelare ska alltid försöka göra sin roll så bra och trovärdigt som möjligt. Han ska försvara sin roll och förstå *hur* personen tänker.

-Nej, det där kan jag inte göra förstår du. Så där skulle min rollperson aldrig säga eller göra...

Minns:

Fascism kan se väldigt vacker och lockande ut.

Är Starship Troopers – en fascistisk film? Diskutera
Se trailern:

https://www.imdb.com/video/vi3516383001?playlistId=tt0120201&ref=vp_rv_ap_0

Humans in a fascist, militaristic future wage war with giant alien bugs.

– I Tyskland kallar dom sig nazister. Nazismen är den tyska varianten av fascism.

Vad kan kännas lockande med fascismen?

- Enkelheten och tydligheten, konformismen? Man slipper besvärliga diskussioner där allas röster ska höras och respekteras. Alla lyder ledaren.
- Man slipper tänka själv, någon annan gör det för en? Makten bestämmer hur alla ska tänka. Individens frihet är begränsad.
- Unga män känner sig bekräftade, eftersom ungdom och styrka idealiseras.
- Våld och våldsamt idealiseras? Medan våld i de flesta ideologier ses som destruktivt förhärligas det inom fascismen. Kan det kännas lockande att fritt få ge utlopp åt sin destruktivitet? Varför är det skadligt och farligt att ge fritt utlopp för de här krafterna?
- Kommer du på fler saker?

Vi är mer lika än vi tror?

Diskutera parvis på vilket sätt ni är lika varann. Sök vad ni har gemensamt.

Vi människor är både lika och olika samtidigt.

Men människors grundbehov är de samma. Oberoende var de bor och hur de ser ut. Människor har också rättigheter. Förenta nationerna skapat en konvention som specifikt gäller barnets rättigheter. I den står: "Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras."

Här kan du läsa barnkonventionen i sin helhet.

<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Diskutera barnkonventionen. Finns det rättigheter eller skyldigheter du skulle vilja lägga till?

Varför är empati en av de viktigaste mänskliga färdigheterna tror du?

Här kan du se en video av forskaren Rene Brown om hur empati och sympati skiljer sig från varann.

<https://www.youtube.com/watch?v=1Evwgu369Jw&feature=youtu.be>

Läs en engelsk artikel om olika sätt bli mer empatisk. Det är färdigheter som behövs i dagens värld mer än någonsin.

<https://time.com/3562863/5-ways-to-be-more-empathetic/>

